

- ničenie fertilných častí pred reprodukciou spolu s ovplyvňovaním obsahu živín v pôde a prísiev konkurenčných rastlín sú najúčinnnejšie nechemické metódy potlačania častých burinných druhov ako štiavce a žihľava
- mechanická regulácia zaburinenosti pozostáva z vyťahovania a vypichovania rastlín, podrezávania koreňov, odrezávania kvetenstiev, smykovania, bránenia, valcovania a ich kombinácií
- chemická regulácia je založená na použití herbicídov, ktoré pôsobia buď selektívne alebo totálne
- pri nadmernom zaburinení je vhodnou alternatívou aj radikálna obnova orbou so založením nového porastu, prípadne bezorbový prísiev krmovinársky hodnotných druhov; v niektorých prípadoch sa tieto technológie revitalizácie kombinujú s použitím chemickej regulácie.

Ďalšie informácie:
Mgr. Ľubomír Hanzes, PhD.
+421 44 290 1010
hanzes@isternet.sk

Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum - Výskumný ústav trávnych porastov
a horského poľnohospodárstva Banská Bystrica
Mládežnícka 36, 974 21 Banská Bystrica

Ing. Iveta Ilavská, PhD., Mgr. Ľubomír Hanzes, PhD., Ing. Norbert Britaňák, PhD.

* Regionálne výskumné pracovisko Liptovský Hrádok, Gašperíkova 599, 033 01 Liptovský Hrádok

Revitalizácia opustených a ruderálnych trávnych porastov

Trávne porasty predstavujú v krajine významný stabilizačný prvok. Plnia dôležité ekologické a estetické funkcie, pričom podstatnou mierou prispievajú k zvyšovaniu biodiverzity v krajinnom priestore. Svojou produkčnou schopnosťou sa priamo podieľajú na výžive zvierat, čím nepriamo vplývajú aj na výživu ľudí.

Intenzita a spôsob hospodárenia sa odzrkadľujú na druhovom zložení porastov. Ak z nejakých dôvodov dochádza k obmedzeniu alebo zastaveniu využívania a naopak nadmernej exploatácii, nastáva narušenie fytocenózy. Prejavom tejto degradácie je ochudobňovanie pôvodných lúčnych typov a následné obmedzenie produkčných a mimoprodukčných funkcií trávneho porastu.

Opustené trávne porasty

Pri celkovej výmere cca 880 000 ha trvalých trávnych porastov na Slovensku je približne 40 % nevyužívaných, a to v rôznom stupni zarastania. Procesom pustnutia sú ohrozené najmä horské a podhorské lúky a pasienky, ktoré predstavujú viac ako 80 % z celkovej výmery trvalých trávnych porastov.

Predovšetkým na mezofilných stanovištiach hrajú v sukcesných sériách kľúčovú úlohu konkurenčne silné, expanzívne dominanty:

- trávne druhy: mrvica, smlzy, metlica trsnatá, metluška krivolaká a iné,
- kríky a kríčky: borievka, ruža, trnka, brusnica, čučoriedka, vres a iné,
- dreviny: smrek, borovica, breza, na zamokrených stanovištiach vŕba a jelša.

Proces a spôsob prinavrátania opustených trávnych porastov do pôvodného stavu závisí od mnohých faktorov, predovšetkým od štádia sukcesie, v akom sa nachádzajú. Spôsob revitalizácie môže byť rôzny. Vhodnou technológiou je modifikovaná pratotechnika (mulčovanie), klasické postupy využívania trávnych porastov (kosenie, pasenie), v prípade nadmerného zárastu aj odstránenie náletových drevín. Účelným sa javí vypracovanie plánu starostlivosti o tieto porasty, t.j. mozaikovitý využívanie plôch a striedanie rôznych spôsobov využívania.

Kosenie

- presvetlenie porastu, zvýšenie prezencie nízkych a svetlomilných druhov
- pri vyššom podiele drevín nutnosť použiť krovinorezy a drviče drevitých náletov
- ak je zárast drevín viac ako 60 %, je vhodnejšia delimitácia pozemku do lesného pôdneho fondu
- termín kosby závisí od štruktúry porastu a fenofázy burinných druhov (zamedzenie prechodu burín do generatívnej fázy)

Mulčovanie

- minimalizačná pracovná operácia s nízkou nákladovosťou (po použití mulčovania už nie je potrebná ďalšia operácia ako rozhadzovanie, obracanie, riadkovanie, zber a pod.)
- okrem odstránenia nadzemnej fytohmoty trávneho porastu dochádza aj ku likvidácii drobného drevitého náletu a úprave mikroreliefu
- pri voľbe vhodného termínu je potrebné brať do úvahy dostatočne dlhý čas vo vlhkom a teplom prostredí, aby mohlo dôjsť k rozloženiu posekanej fytohmoty
- druhou podmienkou je podobne ako pri kosení podiel a fenofáza burinných druhov
- nezaburinené, resp. málo zaburinené porasty možno mulčovať v relatívne neskoršom termíne oproti porastom s vysokým zaburinením
- vhodným revitalizačným opatrením je mulčovanie dvakrát za rok

Ruderálne trávne porasty

Pri jednostrannom a dlhodobom využívaní trávnych porastov, najmä košarovaním, nesprávnom a nadmernom hnojení hospodárskymi hnojivami, **nadmernom zošliapávaní mačiny alebo pri zlej asanácii bývalých skládok animálnych hnojív** dochádza v pôde k

zvýšenej akumulácii živín (najmä N a K) a následnej expanzii ruderálnych druhov. Prebytok niektorých minerálnych prvkov v pôde spôsobuje luxusný príjem týchto prvkov rastlinami, čo môže mať negatívny dopad na kvalitu krmu a následne aj na zdravotný stav zvierat.

- charakteristickými ruderálnymi druhmi sú: štiavec kučeravý, štiavec tupolistý, kozonoha hostcova, pichliač roľný, pichliač obyčajný, vratič obyčajný, kostihoj lekársky, chren dedinský, žihľava dvojdomá, rôzne druhy skorocelov a iné.

Pred výberom regulačných zásahov je nutné zistiť príčiny zaburinenosti, určiť podiel vplyvu stanovišťa na zaburinenosť, identifikovať chyby v obhospodarovaní a súčasne aj fázu vývinu, v ktorej je určená bylina (burina) citlivá na zásah.

- preventívne opatrenia ruderalizácie: udržiavanie dostatočnej hustoty porastu (najnižší podiel prázdnych miest), zamedzenie prehnojenia porastov (najmä hnojovicou, močovkou a maštalným hnojom), ničenie zdrojov diaspór burín mimo obhospodarovaných plôch, pravidelné obhospodarovanie
- nepriama regulácia zaburinenosti (úpravou ekologických podmienok): zmenou hnojenia, úpravou alebo znížením intenzity a spôsobu využívania, odčerpávaním prebytočných živín z pôdy a pod.

Ak burinné druhy prekročia prah škodlivosti, je potrebné pristúpiť k priamym opatreniam. Priama regulácia je založená na mechanických alebo chemických opatreniach.

- pri priamej regulácii jednoročné a dvojročné druhy kosíme pred kvitnutím, čím zabránime tvorbe semien a ich ďalšiemu rozširovaniu; pri viacročných druhoch obmedzíme nerušené ukladanie rezervných látok do zásobných orgánov, napr. častým spásaním, alebo kosením, čím dochádza k ich vyčerpaniu

